

Сівцова А. В.

*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальність 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво*

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

м. Ізмаїл

Науковий керівник: Бухнієва О. А.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

м. Ізмаїл

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОЛЕКТИВНОГО СПІВУ

Музика – специфічне художнє відображення об'єктивної дійсності. Вона має важливе значення в розвитку людини, його морально-естетичному вихованні. Музика відображає дійсність в звукових образах, з особливою яскравістю вона розкриває внутрішній світ людини, його ставлення до явищ і подій життя, радісні й сумні переживання, роздуми, мрії, сумніви. Звукові образи добре передають рухи почуттів і думок у всіх їх найтонших відтінках. Саме через музичне мистецтво передаються культурно-історичні традиції народу на відміну від інших видів мистецтв. Це означає, що музика була завжди, вона існує і буде існувати. Музика володіє величезною емоційною силою, вона здатна втілити світовідчуття людини у всій повноті і багатогранності в кожному епоху, відображає її своєрідність. Починаючи з глибокої давнини, значна роль відводиться музиці як засобу виховання.

Процес музичного виховання школярів покликаний вирішувати цілий ряд завдань:

- розвивати і підтримувати у дітей бажання слухати музику, емоційно на неї відгукуватися, розповідати про неї;
- розширювати музичний кругозір, запас музичних вражень; розвивати музично-образне мислення, музичний слух;
- продовжувати формувати музично-виконавські навички в співі, русі, в грі на музичних інструментах, розвивати творчі прояви школярів в музичній діяльності;
- здійснювати засобами музики корекцію відхилень у розвитку школярів (пізнавальної, емоційно-вольової, моторної сфер).
- діти займаються вокалом, вчать правильно володіти своїм голосом, диханням. І з раннього віку закладається основа для правильної постановки голосу, тим самим збільшується об'єм легенів, це є профілактикою респіраторних захворювань[3].

Робота по музичному розвитку школярів здійснюється через музичне сприйняття, спів і знайомство з музичною грамотою, музично-ритмічні заняття. Так, в процесі сприйняття музичного твору у дітей формується здатність емоційно відгукуватися на музику, накопичуються знання про музику, її жанрах, засобах музичної виразності, поступово формується оцінне ставлення, вміння стежити за розвитком музичного образу. На систематичних заняттях розвиваються не тільки різні сторони музичного слуху (ладового, ритмічного, гармонійного, тембрового, динамічного, вокального), але також увага, пам'ять, музично-слухові уявлення і асоціації, образне мислення[1].

Учні, вперше прийшовши в хор, стикаються з новим для себе видом діяльності - хоровим співом. Хоровий спів - один з видів колективної виконавської діяльності. Він сприяє розвитку співочої культури дітей, їх загальному і музичному розвитку, вихованню духовного світу, становленню їх світогляду, формуванню майбутньої особистості. Хормейстеру треба стежити за співочою установкою хористів на кожному занятті, так як від неї залежить правильність роботи дихального і звукового апарату[5]. Хоровий спів – це

найбільш доступна виконавська діяльність школярів. Правильний співочий розвиток, з урахуванням вікових особливостей і закономірностей становлення голосу, сприяє розвитку здорового голосового апарату. Перш ніж починати вокально-хорову роботу, слід навчити дітей правильно триматися при співі, тобто приймати потрібну співочу установку. Дивовижний музичний інструмент- людський голос. Їм наділений кожен з нас. Так високо, так ніжно і чисто звучать голоси дітей, крім того, діти люблять співати, виступати на святах і позакласних заходах. Це надає їм впевненість в собі, розвиває естетичний і художній смак. Музично-естетичне виховання і вокально-технічний розвиток школярів повинні йти взаємопов'язано, починаючи з наймолодших класів. Сучасні наукові дослідження свідчать про те, що розвиток музичних здібностей, формування основ музичної культури необхідно прищеплювати, починаючи з перших днів перебування дитини в школі[2, с.1]. Відсутність повноцінних музичних вражень у дитинстві з працею можливо заповнити, на це піде не один рік. Коли дитина зрозуміє, що музика – це не лише ноти, а й душевні ліки, або руйнівна сила, вона насправді буде вражена. Найчастіше, випробувавши на собі, людина багато чого здатна зрозуміти без ніяких доказів зі сторони іншого. І якщо дитина хоче і любить співати, важливо, щоб поруч з ним виявився дорослий, який допоміг би розкрити перед ним красу музики, дати можливість їй відчувати, розвинути у нього співочі навички та музичні здібності. Бувають такі випадки, коли дитина боїться свого таланту, бо їй ніхто не казав, що це дивовижне явище. Так і не розкривши свій дар, дитина, а пізніше – людина доросла і розумна, так і продовжує жити, навіть не здогадавшись про свої здібності.

Метою музичного виховання дітей є розвиток гармонійного слуху, естетичність й творча спрямованість особистості дитини під впливом цінностей українського і світового музичного мистецтва, розвиток загальної музикальності, здібностей музичного виконавства, формування елементарних основ музичної культури. На початку уроку учитель передбачає розспівування,

яке підготує голосовий апарат до співу, також уважається вокально-слухова настройка учнів для подальшої роботи над шкільним пісенним репертуаром.

Розспівування ставить за мету формування вокально-хорових навичок, розвиток дитячого голосу в процесі виконання вокально-хорових вправ. Залежно від мети уроку вокально-хорові вправи умовно поділяються на дві групи. До першої групи належать вправи, які не пов'язані з конкретними творами шкільного пісенного репертуару й передбачають оволодіння засобами вокально-хорової виразності для досягнення певного рівня художнього виконання. Вправи, які належать до другої групи, спрямовані на подолання вокальних труднощів, котрі трапляються у творах, передбачених шкільною програмою. Вправи для розспівування поділяються на унісонні й гармонічні. На уроках і в процесі гурткової вокально-хорової роботи більше запроваджуються унісонні вправи. Побудовані на гамоподібному русі мелодії, унісонні вправи сприяють виробленню навичок унісонного ансамблю. Спів із чергуванням великих і малих секунд є запорукою чистоти інтонування[4, стр.10]. Також не менш важливим є підбір репертуару. Діти не повинні співати пісні про якісь сильні почуття, не повинні співати трагічні пісні, бо вони ще не можуть передавати характер пісень такого характеру по справжньому. Кожен вчитель повинен обирати дітям партії згідно з їх ознаками голосу.

Дитячі голоси:

- альт - низький голос і дівчаток, і хлопчиків;
- сопрано - високий голос і дівчаток, і хлопчиків;
- дискант - високий голос хлопчиків.

У молодшому шкільному віці рекомендується співати фальцетом, намагатися зберегти головний регістр у голосі дитини. Вправи повинні бути невеликі за діапазоном, розспівування треба починати з примарних тонів, зі звуків фа¹–соля¹ октави. Робочий діапазон для розспівування в межах до¹–до² октави. Звук у дітей цього віку повинен бути легким і дзвінким, прозорим за звучанням й сріблястим за виразністю. Їхній спів вирізняється від інших

насиченістю й динамічністю звучання. З ростом вокального м'яза формується голос. У хлопчиків порівняно з дівчатками з'являється грудне звучання. Для цього вікового періоду характерна мутація. Клас поділяється на дві хоріві партії – сопрано й альти. Дитячий голос у цьому віці звучить яскраво й виразно. Найголовніше в співі – це навчити дитину правильному диханню. Від цього залежить динаміка, сила звуку, тривалість. Взагалі, від вміння правильно дихати, голосові зв'язки не будуть напружені, не буде зриватися голос. Також в кожному колективі повинна бути дисципліна. Без неї вчитель не зможе працювати, діти не будуть розвиватися. Тому дітям з самих перших занять треба її прищеплювати.

Колективний спів виховує в дитині вміння працювати разом, покладатися один на одного. Адже праця в команді – невід'ємна складова подальшого життя. Бо всюди дітям доведеться контактувати з людьми, а люди бувають різними. У кожної особистості свій характер, темперамент, звички. І ми не можемо підстроїти їх під себе, тому доводиться виховувати в собі терплячість. Крім цього, дитина розвиває свій гармонійний слух, вчиться будувати гармонію, підбирати на слух. В кожній школі вчитель музики може створити свій гурток, в який дитина напевно захоче вступити. Ось в цьому гуртку можуть і прокинутися здібності. Найважливішою особистістю розвитку дитини в колективному співі є те, що дитина, співаючи з цими дітьми, розвиває відчуття довіри від себе к іншим дітям і навпаки. Таким чином виступаючи на сцені, діти довіряють один одному. Також розвивається взаємовиручка, коли одна дитина може покластися на іншу в важку хвилину. Спів у хорі – це виховання характеру. З дітьми потрібно розмовляти, дізнаватися їх інтереси. Також треба дивитись на те, як дитина себе поводить, як спілкується з іншими. Найчастіше діти від чотирьох до восьми років люблять розповідати про себе. Ще в хорі вкрай важливо вміти працювати в команді – це справжня майстерність. І цієї майстерності вчитель повинен навчити всіх. "Ідіть в хори і знайдете гармонію!" - сказав американський диригент Роберт Шоу Лаусон. Під

цим він має на увазі не тільки гармонію у хорі, а й гармонію в самому собі. Дитина, співаючи в хорі, теж може відчувати гармонію, але тільки якщо їй подобається ця справа. Якщо дитину змушують співати в хорі, це нічого не дасть. Не буде прогресу ні в співі, ні в формуванні характеру. Для того, щоб дітям було цікаво займатись співом в колективі, заняття повинні бути ненудними. Наприклад, вчитель обирає пісню, яку в майбутньому хоче розібрати з колективом. По-перше, треба спочатку дізнатися у кожного з дітей асоціації, що викликає обрана пісня. Потім можна додому задати завдання намалювати цю асоціацію і розповісти про неї. Таким чином діти будуть розвиватися і їм буде цікаво на заняттях.

Разом із співом дитина розвиває себе як особистість. Музика, насамперед, є важливою складовою дитячого розвитку. Саме тому в кожній школі музику включили як важливу дисципліну. І тому кожний вчитель повинен донести до дітей, що цим предметом не треба нехтувати.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://studme.org/243464/pedagogika/muzykalnoe_razvitie_shkolnikov;
2. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей : Навч. пос. для вищих навчальних закладів у 2 ч. Вінниця, Нова книга, 2007.
3. <http://gdmshkola.ru/index.php/roditelyam/sovetuem-prochitat/muzyka-v-zhizni-rebenka> ;
4. Кондратенко Г. Формування творчих здібностей підлітків в позаурочний час засобами музичного мистецтва. Зб. наук. ст. НПУ ім.М.Драгоманова. Вип. 59. Київ, 2005.
5. <http://podlipki.korolev-culture.ru/ucasiesa/publikacii1/nacalnyj-etap-obucenia>